

Tomáš Masaryk reads the declaration of Czechoslovak independence on October 26, 1918, at Independence Square in Philadelphia.

VZNIK ČESKOSLOVENSKA

I. světová válka (1914-1918)

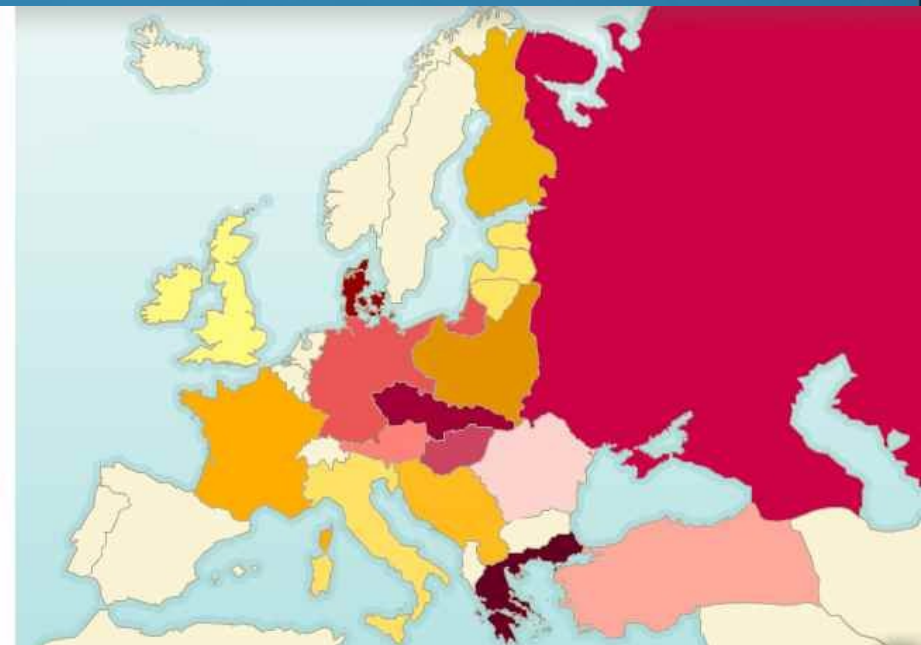
- starý kontinent přestal být mocenským těžištěm světa, finančně a hospodářsky se staly velmocí číslo jedna **Spojené státy**

- mapa Evropy se radikálně změnila. Z mapy zmizely velké mnohonárodnostní monarchie: **Rakousko-Uhersko**, **Turecko** - místo nich vznikla řada menších „následnických států“

- **ruská monarchie** se změnila na „Sovětské Rusko“, diktatura ruských marxistických radikálů – bolševiků. Padlo i **císařství v Německu**

Uspořádání Evropy před I. sv. válkou

a po I. sv. válce.

Česká politika před válkou

- česká politika před rokem 1914 nevedla boj „proti Rakousku“, ale „o Rakousko“ tj. o podíl na moci, o politické a hospodářské pozice
- s vypuknutím války se zhroutila představa národnostně spravedlivé mnohonárodnostní císařské říše jako domova a ochránce středoevropských národů
- vojenskobyrokratická diktatura rozpoutala protičeskou perzekuci – byla zatčena řada českých politiků, hospodářských a kulturních činitelů

Odjezd pochodového praporu p.p. č 18 do pole v dubnu 1915.

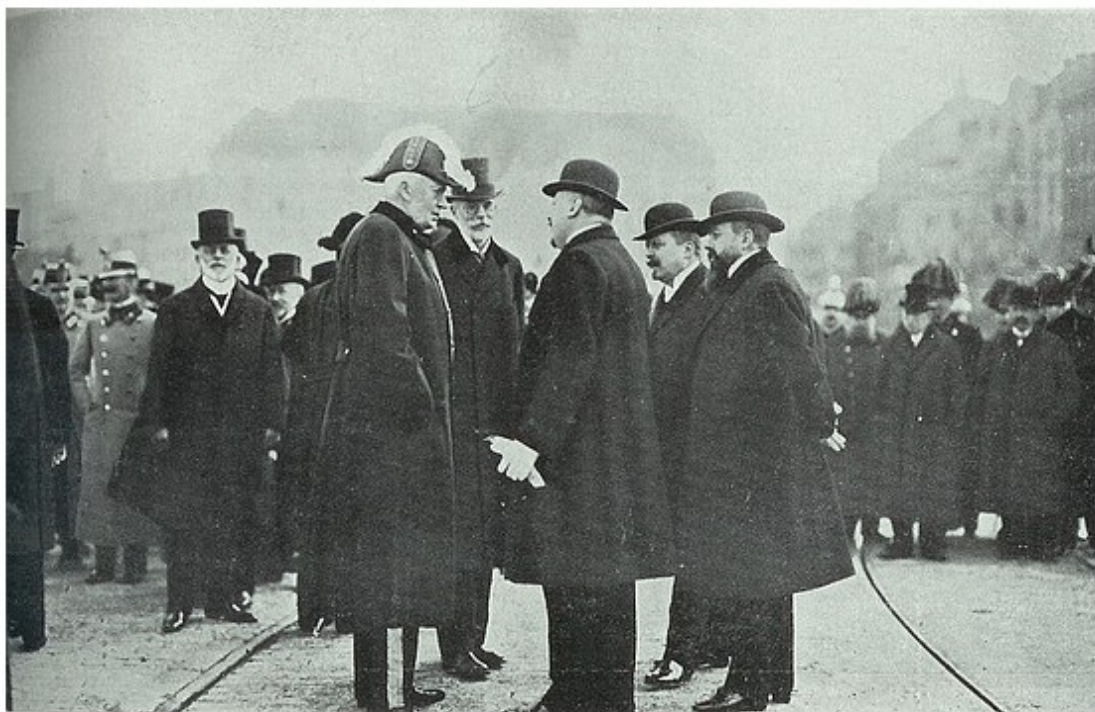
Různé přístupy k české státoprávní otázce na počátku války

projevy naprosté loajality k Vídni: české a moravské katolické strany (1.srpna 1914 v svolání Českému katolickému lidu na Moravě)

5.srpna 1914 deputace 166 českých okresních zastupitelstev a obcí projevila oddanost trůnu místodržiteli Thunovi

většina mladočechů a agrárníci – pragmatická podpora trůnu – doufali v poválečné ocenění „české věrnosti“ – myšlenka federalizace

sociální demokraté – antimilitaristé bez většího zájmu o národní zájmy

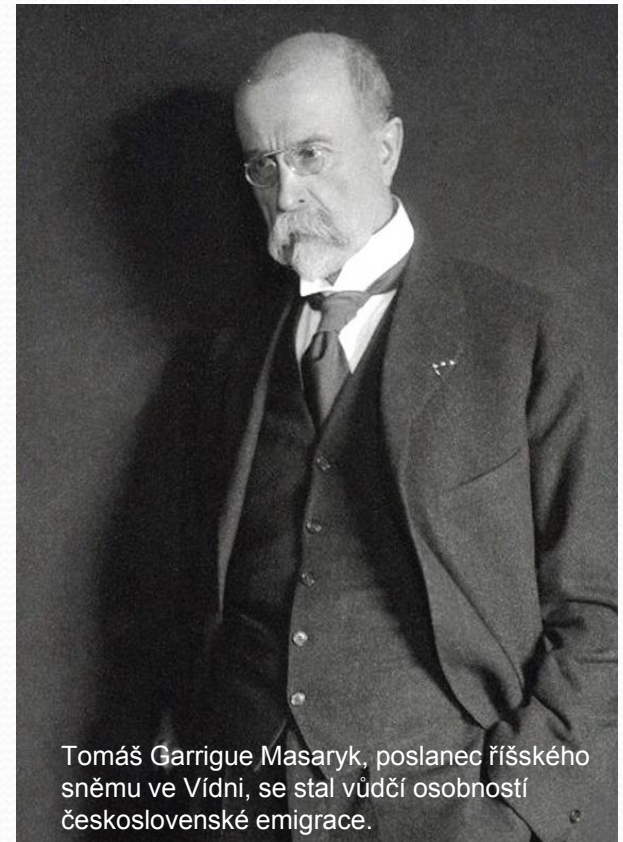
Rozhovor pražského primátora JUDr.Groše, Dr. Františka Kašpara a císařského rady Josefa Schröttera s místodržitelem knížetem Thunem.

Jedině plány dvou poslanců počítaly s rozpadem Rakouska-Uherska:

- 1) **Karel Kramář** vypracoval tajný projekt Slovanské říše v čele s carem, jeho součástí vedle Ruska, Bulharska a Srbska mělo být i České království

- 2) **Tomáš G. Masaryk** - Výsledkem války měla být demokratizace Evropy a přestavba celé oblasti mezi Německem a Ruskem. Češi a Slováci byli považováni za dvě „větve“ jediného československého národa s dvěma spisovnými jazyky – češtinou a slovenštinou

Tomáš Garrigue Masaryk, poslanec říšského sněmu ve Vídni, se stal vůdčí osobností československé emigrace.

Češi v císařské armádě

Rakousko-Uhersko postavilo do pole **9 milionů vojáků**, z nichž se 1,1 milionu nevrátila. **Počet českých vojáků** můžeme pouze odhadnout na **1,4 milionu**. Do konce roku 1917 **padlo** podle nejhrubších odhadů na **138 tisíc českých vojáků** císařské armády

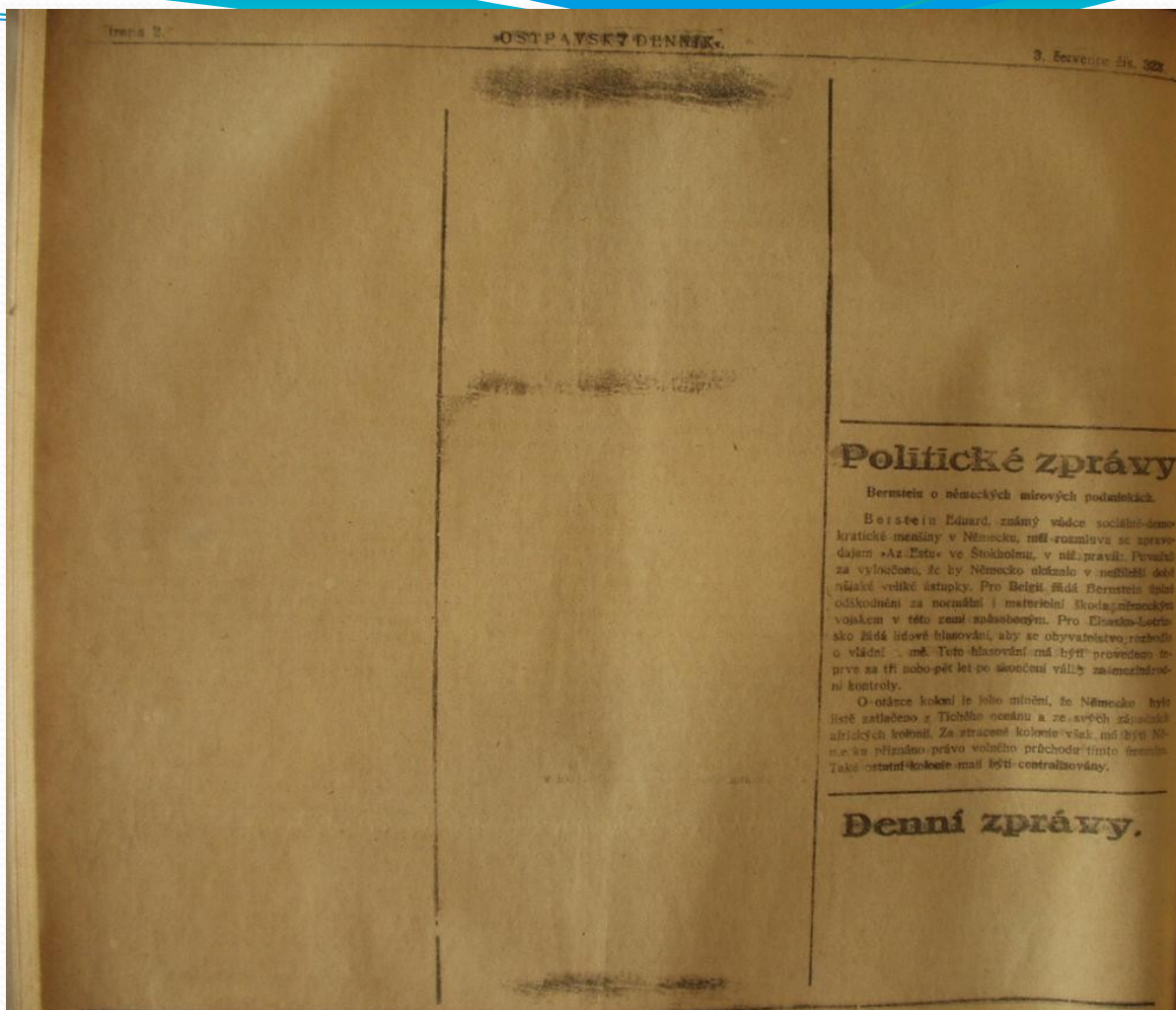
Pro rakouské velení patřily tzv. české pluky mezi nejméně spolehlivé, zejména na ruské frontě. Nejen jednotlivci, ale celé formace přecházely dobrovolně do ruského zajetí: např. 2. císařský jezdecký pluk dezertoval v září 1914 a 28. pěší pluk musel být ze stejného důvodu rozpuštěn (1800 mužů) atd.

Ceny jídel v Mor. Ostravě:

Jídla	hotely a lepší restaurace	hostince prostřed. druhu	obyčejné hostince
hovězí polévka	-50 K	-40 K	-50 K
jiná polévka	-.60 "	-.50 "	-.40 "
hovězí maso s přílohou	3.60 "	3.— "	2.50 "
pečeně hovězí	4.— "	3.50 "	2.50 "
pečeně svičková	4.50 "	4.— "	3.50 "
boefstek	4.50 "	4.— "	3.50 "
pečeně telecí	3.20 "	2.60 "	2.20 "
řízek	4.— "	3.50 "	3.— "
pečeně vepřová	5.50 "	5.— "	4.50 "
uzené maso	5.80 "	5.20 "	4.70 "
pečeně skopová	4.— "	3.50 "	3.— "
brambory jako příloha	-.70 "	-.50 "	-.30 "
zelí (řepa) jako příloha	-.80 "	-.60 "	-.40 "
hovězí guláš	3.— "	2.40 "	2.20 "
telecí guláš	2.80 "	2.40 "	2.20 "
moučník	2.— "	1.60 "	1.20 "
sýr	1.40 "	1.— "	-.80 "
vaječnice	4.50 "	4.— "	3.60 "
zeleniny (špinat, kapusta)	-.80 "	-.60 "	-.40 "

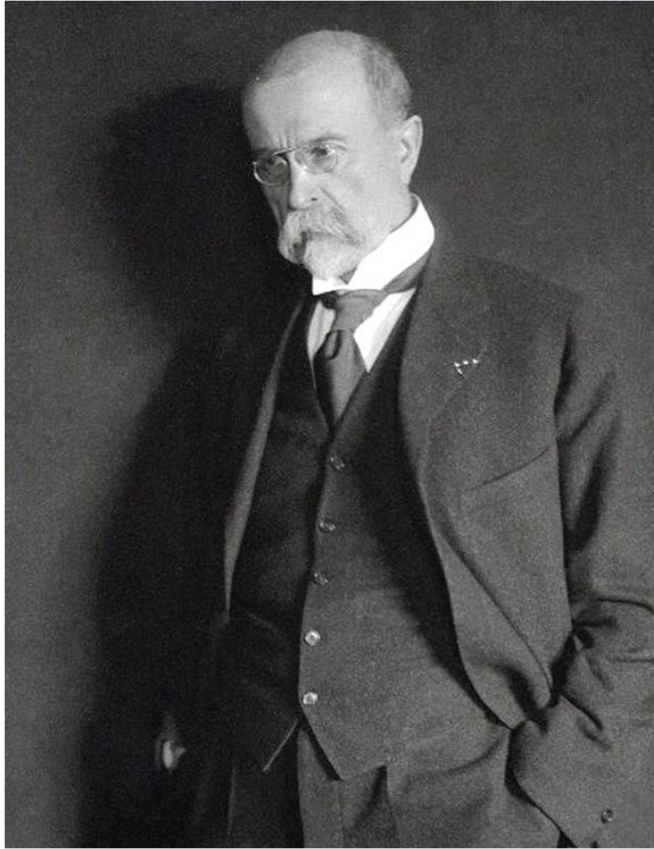
Zatímco platy během války rostly jen pozvolna, ceny potravin se zvýšily až pětkrát. Na snímku ceny jídel v Moravské Ostravě v květnu 1918. Výřez z novin:

Moravskoslezský kraj. 8. 5. 1918, č. 34, s. 3.

Ukázka práce cenzury. Výřez z novin: Ostravský deník. 3. 7. 1917, č. 328, s. 3.

Počátek Masarykovy zahraniční akce

15. prosince 1914 odjel s dcerou do Itálie – počátek emigrace

6. července 1915 pronesl v Ženevě T.G. Masaryk při příležitosti 500. výročí upálení mistra Jana Husa projev, v němž se vyslovil pro československou samostatnost.

23. října 1915 - Clevelandská dohoda program samostatnosti českých zemí a Slovenska na základě spojení Čechů a Slováků ve federativním svazu

14. listopadu 1915 ustanoven Český komitét zahraniční jako vrcholný orgán česko-slovenské emigrace v čele s T.G. Masarykem

únor 1916 – z Českého komitétu zahraničního vznikla Československá národní rada ČSNR – ústřední orgán zahraničního odboje (tiskový orgán - La Nation Tchèque, Československá samostatnost), Francie: Výbor osady a dobrovolníků českých (časopis - L Indépence Tchèque), Rusko: Svaz československých spolků na Rusi, USA: České národní sdružení a Slovenská liga

Masarykův srbský pas

Edvard Beneš

studoval od roku 1904 na univerzitě v Praze, v Paříži, v Dijonu, v Londýně a v Berlíně

1913 se stal docentem na pražské filozofické fakultě

spolupracovník T. G. Masaryka na přípravách k vytvoření samostatného československého státu

stal se vedoucím představitelem ilegální organizace tzv. Maffie

v roce 1915 odešel za Masarykem do zahraničí

jako generální sekretář Národní rady československé v Paříži významně přispěl k organizování zahraničního odboje a dosáhl již v průběhu roku 1918 mezinárodního uznání tvořícího se Československa

Milan Rastislav Štefánik

armádní velitel, astronom, publicista, vojenský pilot, cestovatel, diplomat a ministr války

V letech 1914–1918 organizoval československé legie v Srbsku, Rumunsku, Rusku, Itálii a v roce 1918 protisovětskou intervenci na Sibiři

Byl členem ČSNR v Paříži

Zahynul při letecké katastrofě při návratu do vlasti

Domácí odbojová akce

Po emigraci E. Beneše stál v čele Maffie Přemysl Šámal. Měl velkou zásluhu na tom že tajná organizace nebyla nikdy odhalena, byl dobrým koodinátorem konspiračních sítí.

Edvard Beneš, Alois Rašín, Karel Kramář, starosta Sokola Josef Scheiner, Přemysl Šámal, Jaroslav Kvapil založili Tajný výbor Maffie - zpravodajsky podporovali odboj v zahraničí

4. září 1914 zatčen Alois Rašín a vůdce národně-sociální strany Václav Klobučník

21. května 1915 zatčen pro velezradu Karel Kramář: odsouzení k trestu smrti, později amnestováni

V roce 1917 vznikla tzv. Vojenská Maffie

Krajanské spolky v zahraničí

Československá národní rada si kladla za cíl získat vládu a veřejnost dohodových států pro ideu vytvoření samostatného Československého státu

- krajanské spolky byly zpočátku jedinou reálnou silou, o které se mohl Masaryk opřít (nejpočetnější v Americe a v Rusku, ve Francii, Anglii, Švýcarsku)

M.R. Štefánik ve Washingtonu s představiteli Slovenské ligy a Českého národního sdružení.

Čeští Sokolové v Chicagu.

Vytvoření československého vojska

vytvoření československého vojska, které by na frontách světové války bojovalo sice v rámci dohodových armád, ale pod vlastními prapory

- Masaryk v únoru 1915 prohlásil: „Postavíme-li armádu, dostaneme se tím do nového právního postavení k Rakousku i Spojencům... Tím se vytvoří politická situace, která nám umožní ve chvílích mírového jednání dosáhnout aspoň minima našich požadavků. V každém případě nebudou moci Spojenci ni Vídeň přejít kolem nás mlčky, budeme-li mít vojáky.“

Krajanští dobrovolníci před odjezdem do Kanady, kde se cvičili na francouzskou frontu.

Ve Francii

Propagační plakát vybízející ke vstupu do československé armády ve Francii.

- zpočátku se legie formovaly z Čechů žijících v cizině. Později, ale v daleko větším počtu, z českých vojáků rakousko-uherské armády, kteří padli do zajetí.
- dobrovolníci z Francie a Anglie vytvořili malou jednotku „Rotu Nazdar“

Na cestě u Orfeuil
(15.10.1918)

V Rusku

Přísaha České družiny v Kyjevě.

- v Rusku se poměrně malá dobrovolnická jednotka zvaná „Česká družina“ rozrostla v pluk, a pak v brigádu.

2. června 1917 svedla úspěšnou bitvu u Zborova

Stahování čsl. částí z různých úseků dřívějších působišť do Jezerné před bitvou u Zborova.

Letecký snímek zborovského bojiště, pořízený 29. června 1917.

Masaryk na inspekci u
československého vojska na
Volyni, přijel řešit složitou situaci v
Rusku.

- jednotky čs. vojska v Rusku byly budovány na základě dohod s Prozatímní vládou (nastolenou po svržení carismu v únoru 1917), tu však v listopadu 1917 svrhl bolševický převrat
- 3. března 1918 zástupci sovětského Ruska podepsali separátní mír s Německem - brestlitevský mír. Čs. vojsko v Rusku se prohlásilo za součást francouzské armády a přesunovalo se na Dálný východ s cílem dostat se po moři do západní Evropy

Konflikt s bolševiky

v květnu 1918 se legie dostaly do ozbrojeného konfliktu se

Sověty a ovládly klíčovou sibiřskou magistrálu

- Československá národní rada přes počáteční výhrady nakonec souhlasila s dočasným nasazením čs. legií v Rusku. Toto vojsko se stalo velmi cenným argumentem zahraničního politického odboje při jednáních s dohodovými velmocemi

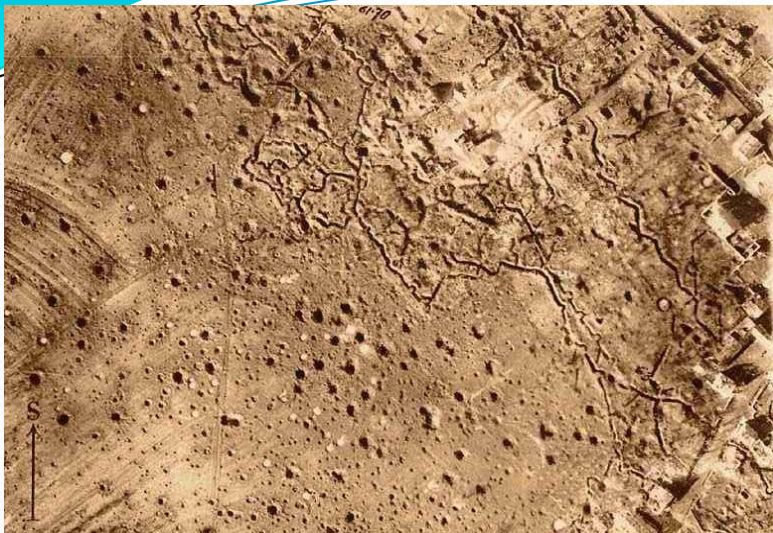

Mapa popisuje pohyb československých legií směrem k Vladivostoku.

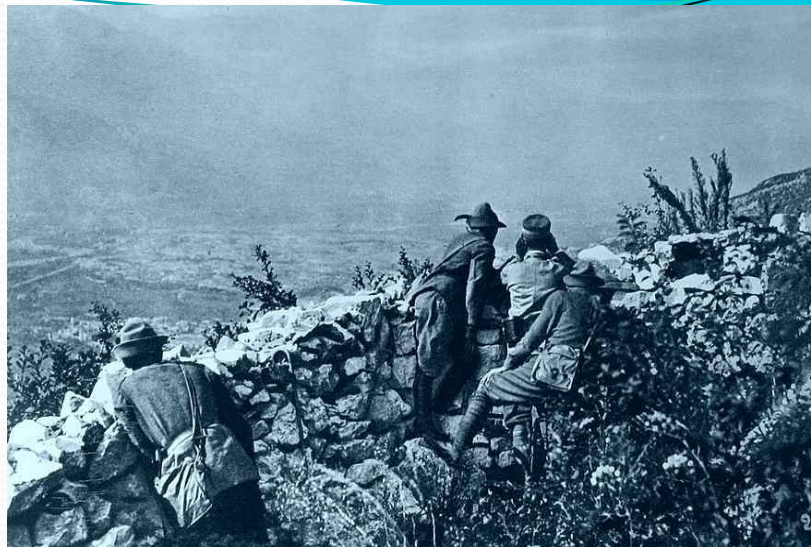

Pancéřový vlak Orlík československých legií na Sibiři.

Legionáři ve válce (1914-1918)

Letecká fotografie místa čs. výpadu do německých pozic v Aspach le Bas

39. pluk čs. legií v Itálii nad údolím Adize.

Dělostřelectvo čs. legií ostřeluje rakouské pozice u Zborova.

Čs. legionáři - kulometčíci 4. pluku, 1. divize v Ufě

21. listopadu 1916 zemřel císař František Josef I., novým císařem se stal Karel I. Snažil se neúspěšně říši modernizovat. Opětovně svolal Říšský sněm a amnestoval řadu politických vězňů.

Němečtí nacionalisté z Předlitavska zveřejnili v dubnu 1916 "Velikonoční program", který předpokládal zánik "korunních" zemí a jejich přeměnu na jednotné "Císařství Rakouské" pod nadvládou Němců.

Posmrtná fotografie císaře Františka Josefa I., který vládl neuvěřitelných 68 let.

Císař Karel I. na inspekci u frontových jednotek.

Mapa zobrazující plán vytvoření nového německého státu Mitteleuropa.

Radikalizace domácí politiky

19. listopad 1916 ustanoven Český svaz (čeští poslanci na Říšské radě) – zpočátku prorakousky aktivističtí - a Národní výbor (sjednocující orgán všech českých politických stran v R-U)

17. května 1917 Manifest českých spisovatelů první oficiální projev nesouhlasu s nadvládou Rakouska-Uherska

30. května 1917 Státoprávní prohlášení Českého svazu na říšské radě

Během roku 1917 proběhla celá řada manifestací a stávek, při nichž byla střelbou četnictva zabita řada lidí, další byli zraněni. Na frontu byly odváděny další ročníky mužů, ženy musely čím dál tím více zastávat jejich práci.

Slovenská otázka

od roku 1875 rušeny střední a měšťanské školy ve slovenském jazyce, 1918 pouze 256 z tří tisíc obecných škol v Horních Uhrách vyučovalo slovensky nepočtená slovenská inteligence - silná maďarizace

politické proudy:

a) Vavro Šrobár a M.R. Štefánik - časopis Hlas - myšlenka česko - slovenské vzájemnosti

b) matinská skupina kolem evangelických farností - romantický panslavismus

c) slovenští sociální demokraté - sociální požadavky bez národnostních vazeb

d) národovci kolem katolické církve

Po vypuknutí války většinou loajální postoje nejen vůči Vídni, ale i Budapešti

Politickou vůli odtrhnutí od Uher projevovali zejména Slováci v USA.

M.R. Štefánik ve Washingtonu s představiteli Slovenské ligy a Českého národního sdružení. In: Vondráček, V. Hanzlík Fr.: Krajané v USA a vznik ČSR

Slovenský propagandistický plakát v USA. In: Vondráček, V. Hanzlík Fr.: Krajané v USA a vznik ČSR

UŽ SLOVENSKO STÁVÁ

PŮTA SI STRHÁVÁ ..

Diplomatické uznání ze strany Dohody

prohlášení vlády Spojených států z 28. června 1918 a projev francouzské vlády z 29. června 1918, které uznávaly nárok „československého národa“ na samostatnost, přislibovali, že budou usilovat o zřízení československého státu v historických hranicích

- Britská vláda v tzv. Balfourově deklaraci 9. srpna 1918 uznala československé legie za součást dohodových ozbrojených sil

Jednotky ČS. zahraničních legií procházejí pod Vítězným obloukem v Paříži při slavnosti Vítězství (14.7.1919).

29. června 1918 uznala vláda Francouzské republiky právo českého národa na samostatný stát. Ke slavnostnímu veřejnému proklamování těchto závazků došlo následujícího dne v městečku Darney.

Vydobené budovy v New Yorku na počest přivítání T.G.M.

- 14. října 1918 ohlásil E. Beneš nótou dohodovým státům, že byla ustavena prozatímní československá vláda
- T.G. Masaryk v ní zastával funkci prezidenta, předsedy ministerské rady a ministra financí, E. Beneš byl ministrem zahraničních věcí a ministrem vnitra a M. R. Štefánik ministrem války
- Dohodové státy vyhlášenou Československou prozatímní vládu uznaly

Masaryk uvítán triumfálně v metropoli české Ameriky

Váček protirakouské revoluce vypřevozen z nádraží k hotelu průvodem 40,000 Čechosláváků a pozdravován 200,000 Chlozánů.

POZDRAVEN ZÁSTUPY SPOLUPRÁTEL PRACOVNÍKŮ, PŘEDSEDA ČESKÉ UNIVERZITY A MĚLNÍKŮ 1.000. ČESKOSLOVENSKÝ

Asociace tisk a další občané v průvodu

Krajanský tisk v Americe referuje o návštěvě T.G.M.

Vyhlášení nezávislosti

Masaryk vystoupil 18. října 1918 se slavnostní deklarácí nezávislosti, jež je známá podle místa vzniku, jako Deklarace washingtonská

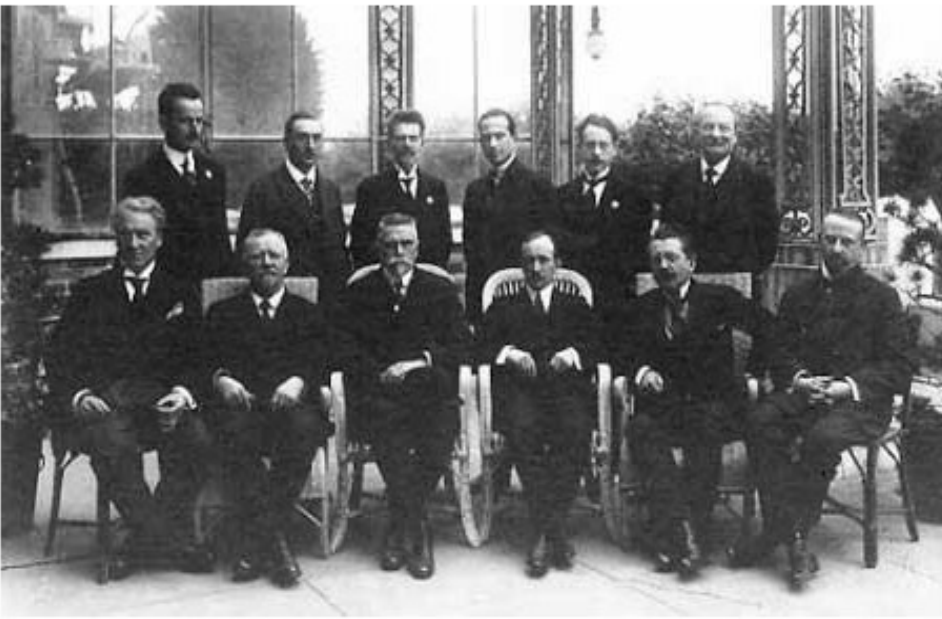
„Československý stát bude republikou. Ve stálé snaze o pokrok zaručí úplnou svobodu svědomí, náboženství a vědy, literatury a umění, slova, tisku a práva shromažďovacího a petičního. Církev bude odloučena od státu. Naše demokracie bude spočívat na všeobecném právu hlasovacím; ženy budou postaveny politicky, sociálně a kulturně na úroveň mužům. Práva menšiny budou chráněna poměrným zastoupením; národní menšiny budou požívat rovných práv. Vláda bude mít formu parlamentární a bude uznávat zásady a iniciativy a referenda. Stálé vojsko nahrazeno bude milicí...“

Československý národ provede dalekosáhlé sociální a hospodářské reformy; velkostatky budou vyvlastněny pro domácí kolonizaci; výsady šlechtické budou zrušeny. Národ náš převezme svou část předválečného státního dluhu rakousko-uherského; válečné dluhy ponecháme těm, kdo do nich zabředli.“

26. října 1918, T.G. Masaryk a zástupci zúčastněných zemí se sešli ve Filadelfii podepsat deklaraci společných cílů nezávislých středoevropských národů. Delegation je vyfotografována před Zvonem svobody.

Účastníci
ženevských
jednání v
říjnu 1918.

- na podzim roku 1918 již i doma česká politika považovala československý stát za svůj cíl
- ke kontaktu a politickému sjednocení mezi emigrací a domácí politikou došlo koncem října ve švýcarské Ženevě
- Zástupci české domácí politiky prohlásili: *„Plně schvalujeme politiku a veškerou činnost, jak vojenskou, tak diplomatickou, Národní rady československé, přeměňivší se v prozatímní vládu zemí československých s dočasným sídlem v Paříži, jakož i závazky, jež jménem československého národa se Spojenci a přátelými mocnostmi učinila. Současně vyslovujeme ji vděčnost za velké služby, jež našemu národu prokázala.“*